

УДК 378.14:796

Роман ВЛАСЮК,
*Тернопільський національний педагогічний університет
імені В. Гнатюка, м. Тернопіль*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ НА ЗАСАДАХ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ПІДХОДУ

У статті визначено місце диференційованого підходу в підготовці майбутнього вчителя фізичної культури зі спортивно-педагогічних дисциплін. Обґрунтовано педагогічні умови (мотивація студентів до занять зі спортивно-педагогічних дисциплін шляхом використання диференційованого підходу, удосконалення змісту спортивно-педагогічних дисциплін на основі принципу диференційованого підходу, використання інтерактивних форм навчання які дозволяють ширше застосовувати диференційований підхід в ході вивчення спортивно-педагогічних дисциплін, використання сучасних інформаційних технологій щодо реалізації диференційованого навчання на заняттях зі спортивно-педагогічних дисциплін) його підготовки на засадах диференційованого підходу, та шляхи їх реалізації

Ключові слова: *майбутній вчитель фізичної культури, професійна підготовка, диференційований підхід.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Реформування системи вищої педагогічної освіти в Україні передбачає один із пріоритетних напрямів роботи з підготовки всебічно розвиненої особистості майбутнього вчителя.

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки визначено основні шляхи реалізації завдань, що ставляться перед вищими закладами освіти, а саме:

перебудова та оновлення змісту, форм і методів організації навчально-виховного процесу на засадах особистісної орієнтації, компетентнісного підходу;

підвищення ефективності навчально-виховного процесу на основі впровадження досягнень психолого-педагогічної науки, педагогічних інновацій, інформаційно-комунікаційних технологій;

створення умов для диференційованого підходу [7, с. 12].

Такий стан речей націлює вищі навчальні заклади на підготовку кваліфікованих, компетентних і конкурентоздатних учителів, готових швидко адаптуватись в умовах постійних прогресивних змін.

Дослідження виконано згідно з планом наукової роботи Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка як складова теми “Теорія і практика підготовки учителів до роботи з фізичного виховання учнів” (державний реєстраційний номер 0113U005924).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор виявив зацікавлення науковців питаннями підготовки майбутніх вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах, а саме:

загальнопедагогічні засади організації навчального процесу у вищих навчальних закладах [10];

упровадження особистісно-орієнтованих технологій навчання та виховання майбутніх фахівців фізичної культури у вищих навчальних закладах [1];

теоретичні та методичні аспекти диференційованого підходу [4];

теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту [8].

міжпредметних зв'язків у процесі професійної підготовки учителя [5];

створення ступеневої системи підготовки вчителів фізичної культури [3].

На думку переважної більшості науковців: І. Зязюн, Н. Ничкало, С. Сисоєва, Л. Зеленська, А. Черноштан, М. Данилко, Л. Сущенко, Т. Осадча, Е. Нероба суттєвих змін в існуючій системі підготовки майбутнього фахівця можна досягнути через індивідуалізацію і диференціацію навчального процесу.

Незважаючи на достатньо широкий спектр досліджуваних напрямків фахової підготовки майбутніх педагогів недостатньо системних (цілісних) досліджень, які стосуються диференційованого підходу у професійній підготовці майбутніх вчителів фізичної культури в циклі спортивно-педагогічних дисциплін (далі – СПД). Що спонукало нас до більш глибокого дослідження означеної проблеми.

Мета статті – дослідити ефективність використання диференційованого підходу під час викладання циклу СПД.

Відповідно до мети нами було поставлено такі завдання:

Визначити педагогічні умови професійної підготовки студентів на засадах диференційованого підходу.

Експериментально перевірити ефективність використання педагогічних умов у підготовці майбутнього вчителя фізичної культури на засадах диференційованого підходу у ході вивчення СПД.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для вирішення поставлених завдань нами були використані наступні методи: теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел; тестування; педагогічний експеримент; математично-статистичної обробки даних. Обробка даних проводилась за допомогою пакету Microsoft Office 2010 та доповнення Excel.

Стратегічним завданням на сучасному етапі розвитку освіти є – гуманізація навчального процесу, засобом якого виступає індивідуалізація і диференціація навчання.

Одним із шляхів впровадження диференційованого підходу у навчальний процес, на думку науковців Н. Волкова [2], І. Унт [9], А. Фурман [11], М. Ішмухаметов [6] є створення відповідних умов для розвитку інтересів та таланту особистості, формування її творчого та інтелектуального потенціалу.

У дослідженні нами було визначено такі педагогічні умови підготовки студентів на засадах диференційованого підходу у ході викладання СПД:

мотивація студентів до занять зі СПД шляхом використання диференційованого підходу;

удосконалення змісту СПД на основі принципу диференційованого підходу;

використання інтерактивних форм навчання, які дозволяють ширше застосовувати диференційований підхід в ході вивчення СПД;

використання сучасних інформаційних технологій щодо реалізації диференційованого навчання на заняттях зі СПД.

Реалізація поставлених завдань вимагала визначення початкового рівня теоретичної, практичної і фізичної підготовки студентів першого курсу, які щойно поступили на навчання у ВНЗ. У констатувальному педагогічному експерименті взяли участь студенти I курсу 2013–2014 навчального року, факультетів фізичного виховання у загальній кількості 376 осіб.

Дослідження початкового рівня теоретичної і практичної підготовки студентів показало низький рівень їх знань і умінь. Лише у результатах з фізичної підготовки більша половина студенти I курсу показали середній рівень.

Ми схиляємось до думки науковців, що покращити готовність студентів до майбутньої професійної діяльності можна через використання у навчальному процесі диференційованого підходу. Тому одним із шляхів вирішення завдання з формування професійних умінь майбутніх вчителів фізичної культури на заняттях з СПД є створення необхідних оптимальних педагогічних умов, серед яких є:

мотивація студентів до занять, шляхом використання диференційованого підходу на заняттях з СПД;

удосконалення змісту СПД на основі принципу диференційованого навчання;

використання сучасних інформаційних технологій щодо реалізації диференційованого навчання на заняттях з СПД;

використання в навчальному процесі інтерактивних форм і методів навчання, які дозволяють ширше застосовувати диференційований підхід для організації навчального процесу.

У ході реалізації першої умови ми намагалися мотивувати студентів, шляхом формування у них свідомого ставлення до вибраної професії. Під час практичних занять ми навчали студентів максимально доступно пояснювати навчальний матеріал, аргументувати кожне розглянуте питання щодо важливості фізичного вдосконалення учнів. Для цього нами було розроблено систему практичних завдань різного рівня складності, що дозволяло студенту, не знижуючи якості навчального процесу, досягнути поставленої мети. Для прикладу, в ході вирішення практичних завдань, з метою знизити страх виконувати вправи перед великою кількістю людей, ми пропонували їм виконувати завдання з двома або трьома студентами, потім у малих групах в кількості шести чоловік, таким чином через декілька занять він вже впевнено працював з цілою групою. Крім того, ми широко застосовували систему стимулів і заохочень за ініціативність і творчий підхід у вирішенні завдань, котрі ставились перед ними. Головним чином ми прагнули вплинути на емоційну сторону особистості студента через вплив на зовнішні (зміст занять, методи навчання, матеріально-технічне оснащення, психологічний клімат у групі, єдність вимог педагогічного колективу) та внутрішні (якісні зміни в психічному розвитку, форми взаємодії і спілкування з іншими; цілеспрямованість особистості студента) умови його мотивації.

Удосконалення змісту СПД на основі принципу диференційованого підходу, як одна з наступних умов, нами здійснювалось через розробку інструментарію диференціації навчання, яка буде реалізовуватись, урахувавши індивідуальні особливості студентів. Вирішення поставленого завдання ми реалізовували через розробку тестових та практичних завдань. Відповідно до тем теоретичних блоків вони були поділені за рівнями складності. Такому ж поділу на рівні піддавались завдання практичного блоку та самостійної роботи. Такі умови дозволяли студентам вибирати завдання відповідно до свого рівня теоретичної практичної чи фізичної підготовки на момент здачі модульного

контролю чи тесту і дозволять кожному з них знаходитись в поступальному русі щодо вимог які ставлять перед ними, а також в плані свого професійного зростання.

Одною з умов покращення підготовки майбутніх вчителів фізичної культури нами виділено інтерактивне навчання. Інтерактивні технології навчання нами здійснювалось під час викладу лекційного матеріалу у формі інтерактивної лекції. Для підготовки якої нами було розроблено відповідне навчально-методичне забезпечення:

- мультимедійний підручник;
- електронний конспект лекцій;
- презентації версії курсу у форматі PowerPoint.

У підготовці майбутнього вчителя фізичної культури основним видом діяльності є рухова, тому, важливим є використання технологій інтерактивного навчання і на практичних заняттях. Такі заняття ми проводили з групою студентів, яка може налічувати двадцять і більше осіб, тому ми пропонуємо використовувати такі їх варіанти: інтерактивні технології кооперативного навчання (групового), а також ситуативного моделювання.

Наступна умова мала на меті використання сучасних інформаційних технологій. Оскільки підготовка спеціалістів з фізичної культури і спорту, які володіють сучасними інформаційними технологіями і мають можливість постійно отримувати фахову наукову і навчально-методичну інформацію має велике значення для їх професійного зростання.

У ході навчання нами було використано програми SunRav BookReader, SunRav TestOffice для створення електронного посібника та тестів для контролю знань студентів з СПД. З тією ж метою ми використовували базу навчальної платформи Moodle. Студент, вирішуючи завдання, мав змогу відправити його на перевірку викладачу і отримати оцінку і відповідні зауваження до нього, не чекаючи наступного заняття. Крім того, він міг обговорити незрозумілі моменти методики вивчення вправ в онлайн-чаті з іншими студентами. Також студентами широко використовувались різного роду записуючі відео-пристрої для аналізу техніки виконання вправ.

Наприкінці дослідження нами було визначено успішність групи студентів, яка займалась за звичною програмою і група, у якій використовувався диференційований підхід. Контроль майбутніх учителів фізичної культури здійснювався за допомогою системи оцінювання, яка передбачає переведення оцінок у шкали ECTS та національну шкалу (див. таблицю).

Встановлено, що студенти групи, де використовувалась звична програма навчання – рівень “А”, отримали 3 %. П’ять відсотків студентів опинились на рівні “В”, 11 % – рівні “С”, 27 % – рівні “D”, 31 – рівні “Е” і 23 % студентів даної групи опинились на рівні “FX”.

Таблиця

Підсумкове оцінювання студентів (за шкалою ECTS)

Групи	“А” Відмінні	“В” Дуже добре	“С” Добре	“D” Посередньо	“Е” Задовільно	“FX” Незадовільно	“X” Незадовільно з повт. курсом
Група, яка займалась за звичною програмою (n = 64)	3 %	5 %	11 %	27 %	31 %	23 %	0 %
Група, яка займалась з використанням диференційованого підходу (n = 63)	11 %	6 %	29 %	32 %	16 %	6 %	0 %

Натомість, визначення загального рівня готовності до професійної діяльності студентів групи, в якій використовували диференційований підхід, констатує той факт, що він є значно вищим від тієї, що навчалась за звичною методикою. Як ми бачимо з таблиці рівень “А” отримало одинадцять відсотків студентів. Шість відсотків отримали рівень “В”, 29 % – рівень “С”, 32 % – рівень “D”, 16 % – рівень “Е” і 6 % студентів даної групи опинились на рівні “FX”.

Підсумовуючи вищевикладене, ми можемо зробити такі **висновки**:

1. Аналіз літературних джерел виявив зацікавленість науковців до поставленої проблеми. На думку переважної їх більшості, вирішення якої можливе шляхом використання диференційованого підходу та створення відповідних умов (Мотивація студентів до занять зі СПД шляхом використання диференційованого підходу, удосконалення змісту СПД на основі принципу диференційованого підходу, використання інтерактивних форм навчання, які дозволяють ширше застосовувати диференційований підхід в ході вивчення СПД, використання сучасних інформаційних технологій щодо реалізації диференційованого навчання на заняттях зі СПД).

2. Використовуючи диференційований підхід та реалізуюючи його через відповідні педагогічні умови, ми виявили позитивні зрушення у групі, яка займалась за експериментальною програмою.

Список використаної літератури

1. Вікторов В. Основні критерії та показники якості освіти. Вища освіта України. / В. Вікторов // 2002. – № 1. – С. 54–59.
2. Волкова Н. П. Педагогіка. / Н. П. Волкова. – Київ : Академвидав, 2007. – 616 с.
3. Волков В. Л. Основи теорії та методики фізичної підготовки студентської молоді. / В. Л. Волков. Освіта України. – К., 2008. – 256 с.
4. Гусак П. М. Теорія і технологія диференційованого навчання майбутніх учителів початкових класів : автореф. дис. д-ра пед. наук. : 13.00.01. / П. М. Гусак. – Київ, 1999. – 37 с.
5. Демінська Л. П. Міжпредметні зв'язки у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури : автореф. дис. канд. пед. наук. : 13.00.04. / Л. П. Демінська. – Луганськ, 2004. – 20 с.
6. Ишмухаметов М. П. Дифференцированный подход к учащимся на уроках физической культуры в 4–6 классах общеобразовательной школы : автореф. дис. канд. пед. наук. : 13.00.04. / М. П. Ишмухаметов. – М., 1984. – 23 с.
7. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nmu.ua/files/strateg_rozv_2012.pdf
8. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект). / Л. П. Сущенко. – Запоріжжя : ЗДУ, 2003. – 442 с.

9. Унт Т. И. Индивидуализация и дифференциация обучения. / Т. И. Унт. – М. : Педагогика, 1990. – 192 с.

10. Фіцула М. М. Вступ до педагогічної професії. / М. М. Фіцула. 3-тє вид. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. – 168 с.

11. Фурман А. В. Системна диференціація навчання : концепція, теорія, технологія / А. В. Фурман // Освіта і управління. – К., 1997. – Т. 1. – С. 37–67.

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Романишина Л. М.

Власюк Р. А. Подготовка будущего учителя физической культуры на принципах дифференцированного подхода

В статье определено место дифференцированного подхода в подготовке будущего учителя физической культуры по спортивно-педагогическим дисциплинам. Обоснованы педагогические условия (мотивация студентов к занятиям по спортивно-педагогическим дисциплинам, путем использования дифференцированного подхода, совершенствование содержания спортивно-педагогических дисциплин, на основе принципа дифференцированного подхода, использования интерактивных форм обучения, которые позволяют шире применять дифференцированный подход в ходе изучения спортивно-педагогических дисциплин, использование современных информационных технологий по реализации дифференцированного обучения на занятиях по спортивно-педагогическим дисциплинам), его подготовки на основе дифференцированного подхода и пути их реализации

Ключевые слова: *будущий учитель физической культуры, профессиональная подготовка, дифференцированный подход.*

Vlasiuk R. Preparing of the Future Physical Training Teacher on Differential Approaches

The article defines the place of a differential approach in the preparation of the future physical training teacher in sports and pedagogical disciplines. The pedagogical conditions (students' motivation for sports and pedagogical disciplines with the use of a differential approach, improving the content of sports and pedagogical disciplines on the basis of the principle of a differential approach, the use of interactive forms of learning that

allow a wider use of a differential approach in the study of sports and pedagogical disciplines, the use of modern information technologies on the implementation of differential teaching on sports and pedagogical discipline lesson) of his training on the basis of a differential approach, and the ways of their implementation. The first year students of 2013–2014 studying from physical training faculty in a total number of 376 people took part in the research. The purpose of the experiment was to test the effectiveness of using a differential approach in the teaching of sports and pedagogical disciplines. The results of our research showed a positive dynamics of changing. So 11 % of students who were trained using a differential approach showed a high level of training, 35 % higher level than average one, 32 % – average level, 16 % – below average and 6 % showed a low level.

Keywords: *future physical training teacher, professional training, differential approach.*